

DOI: 10.26565/2227-1864-2025-96-13  
УДК 821.161.2'051-3.09:[929:27-36Оль]

## Сюжет про хрещення княгині Ольги в бароковій прозі України

*Ігор Ісиченко*

*доктор філологічних наук,  
професор кафедри історії української літератури,  
архивіст-емерит УГКЦ,  
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна;  
(майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна);  
e-mail: isichenko@karazin.ua; <https://orcid.org/0000-0003-3270-104X>*

Проблема літературної рецепції сюжету про хрещення княгині Ольги має актуальне значення з огляду на досвід розв'язання дилеми вибору цивілізаційної стратегії Руси-України, відображену в цьому епізоді. Ранньомодерна доба в історії України характеризується драматичним протистоянням двох векторів розвитку: інтегрування в Польсько-Литовську державу зі збереженням власної ідентичності чи поєднання з Московським царством на підставі конфесійної тотожності.

Стаття має на меті показати, як тенденційне тлумачення вибору княгинею Ольгою між Римом і Константинополем стало істотним знаряддям виходу України поза європейський цивілізаційний простір у тенета «руського міра».

Автор оперує методом деконструкції літературних стереотипів та історичних міфологем.

Літописна інтерпретація прийняття християнства княгинею Ольгою, подана в «Повісті временних літ» під 6463 (955) роком, стала одним із чинників закріплення Київської митрополії в сфері впливу Константинопольського патріархату, інспірованих церковним розколом 1054 р. В перебігу полеміки про юрисдикційну належність Київської митрополії, що розгорнулася після проголошення Берестейської унії 1596 р., прийняття княгинею Ольгою хрещення в Константинополі з рук патріарха за участі імператора використовується за аргумент на користь споконвічної належності Української Церкви до сфери впливу елліністичного Сходу. Тим часом історичні джерела спростовують саму можливість перебування княгині 955 р. в Константинополі. Натомість курйозний сюжет «Повісті временних літ» про хрещення Ольги вельми імпонує грайливому концептизму барокового дискурсу й доволі природно вмонтовується в нього. Хоча саме в XVII ст. розпочинається критичний аналіз агіографічних джерел, здійснюваний насамперед конгрегацією болландистів, українські автори, складаючи данину порівняльному аналізу «Повісті временних літ» та інших історичних пам'яток, прагнуть зберегти антизахідне підґрунтя сюжету про хрещення княгині Ольги. Дмитрій Туптало посилює провізантійські акценти, шукаючи у виборі християнського імені «Олена» паралелей між руською княгинею та римською імператрицею, з іменем якої пов'язується низка далекосяжних ініціатив з епохи утвердження християнства у ролі легальної релігії.

Висновком із проведених спостережень є фатальна роль барокової міфологізації епізоду хрещення княгині Ольги в самоідентифікації українських християн та визначення ними свого місця в цивілізаційному просторі Європи.

**Ключові слова:** літопис, княгиня Ольга, хрещення, агіографія, бароко, Київська митрополія, Константинополь, полеміка.

Стаття має на меті показати, як тенденційне тлумачення вибору княгинею Ольгою між Римом і Константинополем стало істотним знаряддям виходу України поза європейський цивілізаційний простір у тенета «руського міра».

Літописна історія мудрої і підступної бабусі Володимира Великого, княгині Ольги, належить до числа найвідоміших середньовічних сюжетів. В усякому разі першокурсники, а особливо першокурсниці, української філології особливо охоче переказують перебіг її вигадливої помсти древлянам. У літописній оповіді їх захоплюють саме ті елементи, які оприявнюють її скандинавські джерела [19]. Молоді науковці пробують зрозуміти характер рецепції цієї постаті на Заході [22], а кілька українських дослідників, ініційованих проектом «Мужні жінки», звернули увагу на присутність княгині

Ольги у вітчизняній культурі Середніх Віків і ранньомодерної доби [21; 23; 26]. Викликом для об'єктивної інтерпретації проблеми вибору княгинею вектору міжцивілізаційної орієнтації стали агресивні намагання ідеологів «руського міра» спроектувати їхні ксенофобічні моделі [11; 3; 7] на руське, тобто українське, Середньовіччя.

Механізми трансформації біографії славетної правительки в агіографічний наратив ще на світанку відродження української літературознавчої медієвістики простежила Ганна Павленко [9]. Літописець вміщує під 6463 (955) роком курйозну інтерпретацію хрещення київської княгині в Константинополі. Мовляв, ініціатива хрещення походила від самої Ольги у відповідь на запрошення закоханого в неї імператора Константина VII (грец. Κωνσταντίνος Ζ'; 905–959), прозваного Багрянородним (грец. Πορφυρογέννητος),

вийти за нього заміж і стати співправителькою Східної Римської імперії. Умовою хрещення було восприємництво самого імператора, що насправді унеможливлювало шлюб [12, стлб. 49–50]. Тож хрещення, – як і у випадку з майбутнім Володимировим хрещенням у Корсуні, – виглядає дотепною перемогою неофітки Ольги над насправді освіченим і талановитим політичним лідером східного християнського світу. «И рече цесарь: “переклюка мя Олга” – и вдасть ей дары многы: золото и серебро, паволоки, ссуды разноличныя, и отпусти ю» [12, стлб. 50].

Зіставляючи цю історію з розповіддю самого імператора Константина Багрянородного про візит до його двору 957 р. «архонтисси Росії Ельги» (грец. «Ελγας της ἀρχοντίσσης Ῥωσίας»), наведений у трактаті «Περὶ τῆς Βασιλείου Τάξεως» («Про церемонії Візантійського двору») [18, р. 594–598], здавна зауважують істотні суперечності. 52-річний імператор, давно і вдало одружений із Єленою Лакапінесою (Ελένη Λεκαπηνή; бл. 910–961), жодним словом не згадує про хрещення Ольги, тим більше про свою закоханість, та ще й серед інших називає у складі руського посольства священника Григорія, що може свідчити про попередню воцерковленість Ольги.

Євген Голубинський пропонує доволі переконливу гіпотезу про навернення скандинавки Ольги під впливом поширеної вже серед її співвітчизників, котрі служили в княжій дружині, християнської віри. За цією гіпотезою, Ольга могла хреститися в Києві після смерті свого чоловіка й складання обов'язків регентки –десь між 952 і 957 рр. [2, с. 79].

Тим часом ще до Несторового переказу історії Ольжиного хрещення автор «Похвали князеві Володиміру», ототожнюваний зазвичай із монахом Яковом, двічі локалізує цю подію в Константинополі: «шедши къ Царюграду, и прияла бяше святое крещеніе» [1, с. 316–318], «та бо шедши къ Царюграду, пріала бяше святое крещеніе» [1, с. 324]. Михайло Грушевський визнає літописну розповідь про хрещення Ольги за «чисту легенду, якім не допоможуть ніякі коментарі, ніякі поправки» [4, с. 450], погоджуючись із тим, що хрещення княгині могло відбутися в Києві, можливо, й після подорожі до Константинополя –десь до 958 р. [4, с. 451] Натомість Микола Чубатий наполягає на правдивості версії про хрещення в Константинополі, як і на літописному датуванні цієї події 955 р., припускаючи, що відбулося дві поїздки княгині до грецької столиці: 955 р. – для хрещення, 957 р. – в суто дипломатичних справах [16, с. 176–177].

Інтриги історії з наверненням Ольги додає Хроніка продовжувача абата Регінона Прюмського, які розповідає про Ольжине посольство до тогочасного короля Східної

Франкії Оттона I (нім. Otto I; 912–973) з проханням направити на Русь архієрея і священників. На клопотання короля архієпископ Гамбурзький і Бременський Адальдаг висвятив 960 р. для русинів монаха Лібуція, а по його несподіваній смерті 961 р. – монаха Адальберта з Тріру. Але його місія виявилася безуспішною і Адальберт повернувся назад [6].

Бароковий літературний дискурс з ентузіазмом сприймає міфологізовану версію хрещення Ольги, близьку його ментальності грайливим концептизмом. Хоча в полемічних творах особистий аспект сюжету опускається, натомість уся увага звертається на церковно-дипломатичний контекст. Так Лев Кревза, приймаючи дату Ольжиного хрещення, наголошує, що патріархом у цей час був Теофілакт Лакапін (грец. Θεοφύλακτος Λακαπηνός; 917–956), син імператора Романа I Лакапіна, зведений на престіл за підтримки папи Івана IX, «ktorego posłowie papiescy poświęcili na patriarchę» (правда, Кревза обминає факт, що 933 р. юний претендент щойно досягнув 16-річного віку) [25, s. 125]. Звернення княгині до імператора Оттона I за єпископом Кревза трактує як доказ того, що Ольга перебувала в єдності з Католицькою Церквою: «Stąd znać, że była w iedności» [25, s. 125].

Прагнучи заперечити будь-які зв'язки княгині з Римською Церквою, Захарія Копистенський у «Палінодії» на підставі свідчень Іоана Зонари (грец. Ιωάννης Ζωναράς; + після 1159) переносить її хрещення чи то на 935 рік, коли вже патріархом був Теофілакт Лакапін, чи навіть на 970 рік, коли на патріяршому престолі знаходився Василій I Скамандрін (грец. Βασίλειος Α΄ Σκαμανδρινός; патріярх з 970 до 972 або 973 рр.), аби тільки знайти підстави для висновку: «Тая Єлена з преїзрѣнья Божого и за справою Духа Святого, до столицы св. Андрея до Константинополя навернена отколь и духовны з собою взяла» [14, стлб. 973]. Густинський літопис дещо розширює цю розповідь відповідно до її інтерпретації «Повѣстю временныхъ лѣтъ», зберігає датування (6463/955 рік), мотив імператорської закоханости, але додає ще посилення на Іоана Зонару («Зонарас глаголет, яко тогда Θεοφιλαкт бѣ патріархъ») та Мартина Кромера: («Кромер глаголет, яко за царство Иоанна Замоски Олга крестися») [13, с. 244].

Автор першої барокової інтерпретації Києво-Печерського патерика Сильвестр Косов вводить до своєї книги апологетичний розділ «Appendix o рієсіоракім окрзченіу Rusi», де Ользі відводиться четверте місце в поетапному наверненні Руси на християнську віру – після апостола Андрія, Кирила і Методія, імператора Василя Македонянина. «Po czwarte krzčili się Rusacy od Graekow za Olhi żony Ihora księcia Ruskiego, babki Włodzimierzowej roku 958, bo ta ieżdżiła do Carogrodu za osmego Konstantyna Cesarza Carogrodskiego, a za Patryarchy Polieukta, po śmierci Theophilakta Patriarchy, y tam ią Polieuktus Patryarcha Carogrodzki okrzył» [24, s. 13]. Датування береться у Цезаря Баронія (лат. Caesar

Baronius; 1538–1607), котрий справді вмістив у книзі «*Annales Ecclesiastici*» згадку про хрещення Ольги у Константинополі під 958 р. при повідомленні про її безплідне звернення до імператора Оттона I стосовно направлення на Русь латинських клириків [17, р. 99]. Ясна річ, про це посольство на Захід Сильвестр Косов не згадує.

Перше друковане видання «Патерика Печерського» церковнослов'янською мовою, що з'явилося 1661 р., вводить сюжет про хрещення Ольги в апологетичну передмову до православного читача як елемент п'ятиразового хрещення Руси. Приймаючи за дату хрещення 955 рік, хрестителем Ольги визнається патріарх Поліевкт (грец. Πολύευκτος; + 970), який насправді зайняв престіл 956 р., а хрещеним батьком – імператор Константин VIII («осмий»), роки правління якого припадають на час після смерти не тільки Ольги, але і її онука Володимира: 1025–1028. При цьому зауважується: «Но и то понеже по раздѣленіи от Грек Римскія Церкви бѣ, не бысть и тогда Россійская вѣра в послушаніи Римском» [10, с. 19 нн.].

«Кроиника з лѣтописцов стародавних» Феодосія Софоновича (1672) в переказі сюжету хрещення Ольги йде головню за Матеем Стрийковським, дещо скорочуючи його наратив. Зокрема, вказується, що імператором, до якого вдалася з візитом Ольга, був Іоан Цимісхій [29, s. 124] (грец. Ιωάννης Α΄ Τζιμισκής; 925–976), який насправді зайняв престіл у рік смерті Ольги, 969 р. Всупереч уже нібито усталеній традиції Феодосій Софонович ігнорує як Свято-Андріївську легенду, так і версію про хрещення Аскольда і Дира, заявляючи, що саме Ольга «первая рускую землю святым крещением просветила» [15, с. 62].

«Синописис» (1674) зберігає літописну канву сюжету про хрещення Ольги, насичуючи її новими деталями [8, с. 25–27]. Приймається літописне датування 6463/955 р., а от відомості про тогочасного імператора твір пробує зіставити за різними джерелами: за Нестором це Константин, а от за Матеем Стрийковським – Іоан Цимісхій. Так само на підставі альтернативних джерел визначається ім'я патріарха, котрий хрестив Ольгу: чи то Поліевкт, чи, за Іоаном Зонарою, Теофілакт. Матримоніальні наміри імператора тлумачаться тим, що він нібито «вдов бьяше» [8, с. 25]. Але прикметно, що, попри посилення на Стрийковського, де надання Ользі хресного імені пояснюється тим, що так звали першу імператорову дружину («iako u pierwszey cesarzowej swoiey» [29, s. 125]), «Синописис» виводить його з імені «первая царицы Греческия Елены» [8, с. 26], що швидше натякає на ім'я рівноапостольної Єлени (лат. Flavia Iulia Helena Augusta; бл. 255–330), матері Константина

Великого [20, s. 16–17]. Розширюється порівняно з літописом інформація про поширення Ольгою християнства на Русі, де вона нібито «много Россовъ Христу обрати и крещениемъ святымъ яко солнцемъ тму идолослужения прогна и омраченныя просвѣти, и въ Кіевѣ первую от себе церковь святого Николая на Оскольдовой могилѣ постави» [8, с. 27].

Димитрій Туптало вміщує істотно драматизовану розповідь про хрещення Ольги в останньому томі «Книг житій святих» під 11 липня [5, арк. 423–424 зв.]. Ще на початку житія патетично проголошується, що героїня «аки денница в земли Русей, темною идолобѣсія ношя помраченной бывшой, вося пред настатіем пресвѣтлаго вѣры святыя дне, солнцем Христом просвѣщаемаго» [5, арк. 423]. Щедро насичуючи текст метафоричними образами, агіограф мотивує подорож Ольги до Константинополя її напруженим духовним пошуком, стимульованим чутками про те, «яко един естъ Бог истинный, Творец Небу и земли и вся твари, в Негоже вѣруют Греци» [5, арк. 423 зв.].

Безіменний грецький імператор оголошується вдівцем, якого полонила краса і мудрість Ольги. Вибір хресного імені княгині мотивується взірцем імператриці Єлени, «якоже и первая в христіанех царица, мати Константина Великаго» [5, арк. 424]. Радість від хрещення руської правительки охопила весь Константинополь, а імператор з цієї нагоди дав бенкет. Відмова ж від одруження з імператором, крім звичайного для цього сюжету мотиву, пояснюється свідомим вибором Ольгою аскетичної чистоти: «Да уневѣщуся безсмертному Цареву Небесному Христу Богу, егоже всею душою моею возлюблю, яко да и Царствія Его вѣчнаго сподоблюся» [5, арк. 424 зв.].

Крім згадки про поширення в Києві християнської віри та заснування церкви св. Миколая на Аскольдовій могилі до житія вводяться мотиви подолання ідолопоклонства («начат яко солнце свѣтом вѣры тму идолскаго нечестія проганяти и омраченныя просвѣщати» [5, арк. 425]) та місійних подорожей до Новгороду Великого й батьківщини Ольги «весь Выбуцкую» під Псковом, де їй явилася видіння у вигляді трьох променів з неба. А передсмертний заповіт Ольги не тільки забороняє чинити за нею поганську тризну, але й наказує синові відіслати до патріарха в Константинополь золото на молитовне поминання княгині та заупокійні жертви нужденним.

XVII століття демонструє утвердження в агіографії критичного підходу до джерельних текстів при їхній кодифікації, свідченням чого є, зокрема, діяльність конгрегації болландистів [27]. Але виклики міжконфесійних протистоянь повертають українських барокових авторів до тенденційних сюжетів середньовічного літопису, покликаних узалежнити прийняття християнства княгинею Ольгою з Константинопольського

патріархату. Як і реанімована в цей час Свято-Андріївська легенда [16, с. 43–66], міфологізована історія привезеної з Константинополя віри мала закріпити Київську митрополію в сфері візантійського релігійного і

культурного впливу, протиставлюваного місійній інтенційності західного християнства. Відтак же й зміцнити зрослі в епоху козацьких повстань [28, р. 176–206] мури взаємовідчуження, за якими невдовзі оприявниться гетто імперського православ'я.

### Список використаної літератури

1. Библиотека литературы Древней Руси. Т. 1. Санкт-Петербург: Наука, 1997. 544 с.
2. Голубинский Е. История Русской Церкви. 2-е изд. Москва: Университетская типография, 1901. Т.1, полутом 1. XXIV; 968 с.
3. Горкуша О. Термінологічний фронт: «руський мір» в релігійно-конфесійній риторичі (релігієзнавча перцепція екзистенційного вибору). *Філософська думка*. 2023. № 1, С. 26—44. <https://doi.org/10.15407/fd2023.01.026>
4. Грушевський Михайло. Історія України-Руси. 3-є вид. Т. 1. До початку XI віка. Київ: Друкарня Першої спілки, 1913. 648 с.
5. [Димитрій, митрополит Ростовський]. Книга житій святих... на три місяці четвертий: июнь, июль, август. Київ: Твпографія Києво-Печерскія лавры, 1705. 790 арк.
6. Діптан Ірина. Місія Адальберта в 961-962 роках: амбівалентність прочитання. *Рідний край*. 2015. № 1 (32). С. 169-187.
7. Зборовська К.Б. Месіанська ідея як осердя доктрини «руський мир»: онтологічна несумісність з православ'ям. *Мультиверсум. Філософський альманах*. 2020. Випуск 2(172). Том 2. С. 106-116.
8. Київський снопсис или краткое собрание от различных летописцев. 2-е изд. Київ: В типографіи Києвопечерской лавры, 1823. 233; 150 с.
9. Павленко Г.І. Становлення історичної белетристики в давній українській літературі від життя і літописного оповідання до історичної повісті. Київ: Наукова думка, 1984. 325 с.
10. Патерик или Отечник Печерскій. Київ: В твпографіи Києво-Печерскія лавры, 1661. [21]; 289; [15] арк.
11. Перелом: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минувшини. Діалоги з істориками. У 2-х кн. Кн. 1-2 / Відп. ред. В. Смолій; Упоряд.: Г. Боряк, О. Ясь. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2022. 1526 с.
12. Полное собрание русских летописей. Т. 2. Ипатьевская летопись. 2-е изд. Санкт-Петербург, Типография М.А.Александрова, 1908. XVI с.; 938 стлб.; 87; IV с.
13. Полное собрание русских летописей. Т. 2. Ипатьевская летопись. Санкт-Петербург: В типографии Эдуарда Праца, 1843. IX; 380 с.
14. Русская историческая библиотека. Т. 4. Санкт-Петербург: Типография и хромофотография А.Траншеля, 1878. 882 с.
15. Софонович Феодосій. Хроніка з літописців стародавніх /Підгот. тексту, передмова, коментарі Ю.А.Мицика, В.М.Кравченка. Київ: Наукова думка, 1992. 336 с.
16. Чубатий Микола. Історія християнства на Русі-Україні. Т. (до р. 1353). Рим; Нью Йорк: Видання Українського Католицького Університету, 1965. XI; 816 с.
17. Baronii Caesar. Annales Ecclesiastici. Т. 16 (934-1045). Barri-Ducis: Ludovicus Guerin, Eques Ordinis S. Silvestri, et socii, typographi editores, 1859. VII; 631 p.
18. Corpus scriptorium historiae Byzantinae. Constantinus Porfirogenitus. Vol 1. Bonnae: Impensis ed. Weberi, 1829. 903 p.
19. Friðriksdóttir Jóhanna Katrín. Valkyrie. The Women of the Viking World. London: Bloomsbury Publishing Plc, 2020. 272 p.
20. Fros Henryk SJ, Sowa Franciszek. Księga imion i świętych. Т. 3. H-Ł. Kraków: WAM, 1998. IX s.; 680 col.
21. Getz Tatjana. Die Darstellung der Kyiver Großfürstin Ol'ha in Texten des 17. Jhs. *Starke Frauen des Mittelalters und das Bild des neuen Europa*. Wien: Buchschmiede von Dataform Media GmbH, 2024. P. 58-88.
22. Hitt Lee A. Princess Olga: Eastern Woman Through Western Eyes. Georgia Southern University. Honors College Thesis 541. URL: <https://digitalcommons.georgiasouthern.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1632&context=honors-theses> (дата звернення 04.01.2024).
23. Hordijenko Dmytro. The image of princess Ol'ha in Ukrainian tradition and culture. *Starke Frauen des Mittelalters und das Bild des neuen Europa*. Wien: Buchschmiede von Dataform Media GmbH, 2024. P. 89-115.
24. Kossow Silvestr, episkop. Патерикъ abo Żywoty śś. Oyców Pieczarskich. Kiiów: W drukarni Lawry Pieczarskiey, 1635. [12]; 181; [33] s.
25. Kreusa Leon, archimandryta. Obrona jedności cerkiewnej, Wilno: W drukarni Leona Mamonicza, 1617. [4], 116, [11] s.
26. Matušek Olena. Princess Ol'Ha from the Middle Ages to the baroque period. *Starke Frauen des Mittelalters und das Bild des neuen Europa*. Wien: Buchschmiede von Dataform Media GmbH, 2024. P. 190-211.
27. Palmieri Aurelio. The Bollandists. *The Catholic Historical Review*. 1923. Vol. 9, No. 3 (Oct.). P. 341-357.
28. Plokhly Serhii. The Cossacks and Religion in Early Modern Ukraine. New York: Oxford University Press, 2001. X; 401 p.
29. Striykowski Maciey. Kronika Polska, Litewska, Żmudzka i wszystkich Rusi... Krolewiec: Drukarnia Gerzego Osterbergera, 1582. [43]; 791; [18] s.

Надійшла до редакції 07 січня 2025 р.

Прийнята до друку 10 лютого 2025 р.

## References

1. Library of Literature of Ancient Rus (1997), vol. 1. Saint Petersburg: Nauka. [in Russian].
2. Golubinsky, E. (1901). History of the Russian Church. 2nd ed. Moscow: University Printing House. Vol. 1, half-volume 1. [in Russian].
3. Horkusha, O. (2023). Terminological front: "Russian world" in religious and confessional rhetoric (religious studies perception of existential choice). *Philosophical thought*, 1, 26–44. [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.15407/fd2023.01.026>
4. Hrushevsky, M. (1913). History of Ukraine-Rus, t. 1. To the beginning of the 11th century. Kyiv: Printing House of the First Union. [in Ukrainian].
5. [Dimitri, Metropolitan of Rostov] (1705). Book of Lives of Saints... for the third and fourth months: June, July, August. Kiev: Typography of the Kiev-Pechersk Lavra.
6. Diptan, I. (2015). Adalbert's mission in 961-962: ambivalence of reading. *Native Land*, 1 (32), 169-187. [in Ukrainian].
7. Zborovska, K. B. (2020). The Messianic idea as the core of the doctrine of the "Russian world": ontological incompatibility with Orthodoxy. *Multiverse. Philosophical Almanac*, 2 (172), 2, 106-116. [in Ukrainian].
8. Kiev synopsis or a brief collection from various chroniclers (1823). Kiev: In the printing house of the Kiev Pechersk Lavra. [in Russian].
9. Pavlenko, G. I. (1984). The Formation of Historical Fiction in Ancient Ukrainian Literature from Life and Chronicle Narration to Historical Story. Kyiv: Naukova Dumka [in Ukrainian].
10. Patericon or Fatherland of Pechersk (1661). Kiev: In the typography of the Kiev-Pechersk Lavra.
11. Turning point: Russia's war against Ukraine in the time layers and spaces of the past. Dialogues with historians (2022). In 2 books. Vol. 1-2 / Corresponding editor V. Smolii; Compiled by: G. Boryak, O. Yas. NAS of Ukraine. Institute of History of Ukraine. Kyiv: Institute of History of Ukraine. [in Ukrainian].
12. Complete Collection of Russian Chronicles (1908). Vol. 2. The Hypatian Chronicle. St. Petersburg, M.A. Alexandrov Printing House [in Russian].
13. Complete Collection of Russian Chronicles (1843). Vol. 2. The Hypatian Chronicle. St. Petersburg: Eduard Prats Printing House. [in Russian].
14. Russian Historical Library (1878). Vol. 4. St. Petersburg: A. Transhel Printing House and Chromolithography. [in Russian].
15. Sofonovich, F. (1992). Chronicle from ancient chroniclers /Preparation of the text, preface, comments by Yu.A. Mytsyk, V.M. Kravchenko. Kyiv: Naukova Dumka. [in Ukrainian].
16. Chubaty, M. (1965). History of Christianity in Rus'-Ukraine. T. (to 1353). Rome; New York: Ukrainian Catholic University Press. [in Ukrainian].
17. Baronii Caesar. Annales Ecclesiastici (1859). T. 16 (934-1045). Barri-Ducis: Ludovicus Guerin, Eques Ordinis S. Silvestri, et socii, typographi editores.
18. Corpus scriptorium historiae Byzantinae. Constantinus Porfirogenitus (1829). Vol 1. Bonnae: Impensis ed. Weberi.
19. Friðriksdóttir, J. K. (2020). Valkyrie. The Women of the Viking World. London: Bloomsbury Publishing Plc. [in English].
20. Fros, H., Sowa, F. (1998). Księga imion i świętych [Book of names and saints]. Vol. 3. H-Ł. Kraków: WAM. [in Polish].
21. Getz, T. (2024). Die Darstellung der Kyiver Großfürstin Ol'ha in Texten des 17. Jhs. [The depiction of the Kyiv Grand Duchess Ol'ha in texts of the 17th century]. *Starke Frauen des Mittelalters und das Bild des neuen Europa - Strong women of the Middle Ages and the image of the new Europe*. (pp. 58-88). Wien: Buchschmiede von Dataform Media GmbH. [in German].
22. Hiitt Lee, A. (2020). Princess Olga: Eastern Woman Through Western Eyes. *Georgia Southern University. Honors College Thesis* 541. Retrieved from <https://digitalcommons.georgiasouthern.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1632&context=honors-theses>. [in English].
23. Hordijenko, D. (2024). The image of princess Ol'ha in Ukrainian tradition and culture. *Starke Frauen des Mittelalters und das Bild des neuen Europa - Strong women of the Middle Ages and the image of the new Europe* (pp. 89-115). Wien: Buchschmiede von Dataform Media GmbH. [in English].
24. Kossow, S., episkop (1635). Πατερικόν або Жywoty śś. Oyców Pieczarskich. Kiiów: W drukarni Lawry Pieczarskiej.
25. Kreusa, L., archimandryta (1617). Obrona jedności cerkiewnej, Wilno: W drukarni Leona Mamonicza. [in Polish].
26. Matušek, O. (2024). Princess Ol'Ha from the Middle Ages to the baroque period. *Starke Frauen des Mittelalters und das Bild des neuen Europa - Strong women of the Middle Ages and the image of the new Europe*. (pp. 190-211). Wien: Buchschmiede von Dataform Media GmbH. [in English].
27. Palmieri, A. (1923). The Bollandists. *The Catholic Historical Review*, 9 (3) (Oct.), 341-357.
28. Plokhyy, S. (2001). The Cossacks and Religion in Early Modern Ukraine. New York: Oxford University Press. [in English].
29. Striykowski. M. (1582). Kronika Polska, Litewska, Żmodzka i wszystkiey Rusi... Krolewiec: Drukarnia Gerzego Osterbergera. [in Polish].

Submitted January 07, 2025.

Accepted February 10, 2025.

---

**Isichenko Ihor**, Doctor of Philology, Professor of the Department of History of Ukrainian Literature, Archbishop Emeritus UGCC, V.N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Sq. Kharkiv 61022 Ukraine); e-mail: isichenko@karazin.ua; <https://orcid.org/0000-0003-3270-104X>

**The plot of the Princess Olga's baptism in the Ukrainian baroque prose**

The problem of the literary reception of the plot about the baptism of Princess Olga is of topical importance with regard to the experience of solving the dilemma of choosing the civilizational strategy of Rus'-Ukraine, reflected in this episode. The early modern period in the history of Ukraine is characterized by a dramatic confrontation between two vectors of development: integration into the Polish-Lithuanian Commonwealth while preserving its own identity or union with the Moscow Tzardom on the basis of confessional identity.

The article aims to show how the biased interpretation of Princess Olga's choice between Rome and Constantinople became an essential tool for Ukraine's exit from the European civilizational space into the web of the "Russian world".

The author operates using the method of deconstruction of literary stereotypes and historical mythologies.

The chronicle interpretation of Princess Olga's adoption of Christianity, presented in "The Tale of Bygone Years" under the year 6463 (955), became one of the factors consolidating the Kyiv Metropolis in the sphere of influence of the Patriarchate of Constantinople, inspired by the church schism of 1054. In the course of the polemics over the jurisdictional affiliation of the Kyiv Metropolis, which unfolded after the proclamation of the Union of Brest in 1596, Princess Olga's acceptance of baptism in Constantinople from the hands of the patriarch with the participation of the emperor is used as an argument in favor of the Ukrainian Church's original affiliation to the sphere of influence of the Hellenistic East. Meanwhile, historical sources refute the very possibility of the princess's stay in Constantinople in 955. Instead, the curious plot of "The Tale of Bygone Years" about Olga's baptism is very appealing to the playful conceptualism of Baroque discourse and fits quite naturally into it. Although it was in the 17th century that a critical analysis of hagiographic sources began, carried out primarily by the Bollandist congregation, Ukrainian authors, paying tribute to the comparative analysis of "The Tale of Bygone Years" and other historical monuments, sought to preserve the anti-Western basis of the plot of the baptism of Princess Olga. Dimitriy Tuptalo reinforces the Byzantine accents, looking for parallels between the Ruthenian princess and the Roman empress in the choice of the Christian name "Helena", with whose name a number of far-reaching initiatives from the era of establishing Christianity as a legal religion are associated.

The conclusion from the observations is the fatal role of the Baroque mythologizing of the episode of Princess Olga's baptism in the self-identification of Ukrainian Christians and their determination of Rus'-Ukraine's place in the civilizational space of Europe.

**Keywords:** chronicle, Princess Olga, baptism, hagiography, baroque, Kyiv Metropolis, Constantinople, polemic.

---